

Socialmedicinsk tidskrift

Redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, redaktionssekreterare

Stiftelsen Socialmedicinsk tidskrifts styrelse:

Peter Allebeck, professor i socialmedicin, Göteborg
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Jan Ekholm, professor i medicinsk rehabilitering, Stockholm
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Malmö
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm

Sjuttioandra årgången häfte nr 1 1995

Coping - ett beteendemedicinskt nyckelbegrepp med ett brett tvärvetenskapligt tillämpningsområde

Temat för detta nummer av Socialmedicinsk tidskrift är *coping* och hälsa. Trots att begreppet coping lanserades för mer än tjugo år sedan och har rönt ett snabbt växande intresse i Sverige under en tio-årsperiod, finns ingen klart vedertagen svensk översättning. Termerna "hantering" eller "mästring" har dock föreslagits. En möjlig anledning till denna tveksamhet är kanske copingbegreppets mångfacetterade och sannolikt ganska unika ställning som överbryggande kategori mellan psykodynamisk och behavioristisk teori, mellan psykofysiologi och epidemiologi, mellan omvårdnadsvetenskap och biomedicin, etc.

Copingbegreppet tycks således inbegripa något så unikt som en tvärvetenskaplig, välutvecklad teori med en snabbt växande praktik som knyter ihop forskare med mycket varierande professionell och teoretisk bakgrund. Detta sker ofta i gemensamma forskningsprojekt där det finns utmärkta möjligheter till en sann integrativ tvärvetenskap.

Gunilla Thernlund pekar i sin inledande översiktsartikel på ett par framträdande fenomen i coping-begreppets framväxt; dels att det delvis uppkommit i opposition mot vissa psykodynamiska uppfattningar (dock utan att förkasta hela denna tradition) och dels att man varit uttalat orienterad mot en empirisk forskning som tillåtit både ett testande av teorierna i praktiken och kanske

inte minst viktigt, att det i ökande omfattning blivit möjligt att tillämpa och utvärdera copingteorierna i klinisk praxis.

Förvisso finns det kritiska invändningar mot copingbegreppet, t ex att det utgår från ett amerikanskt medelklassperspektiv där informationssökande och handling uppfattas som normativt bättre coping än känslomässiga copingstrategier. Trots detta har copingforskningen fått ett starkt genomslag i Västeuropa under de senaste åren, och vitaliserat diskussionen om en rad viktiga problem i tvärvetenskaplig forskning. T ex rörande stressbegreppet, vars ställning i social-epidemiologi eller i omvårdnadsvetenskap knappast behöver understrykas, eller i diskussionen om vad som styr våra hälsorelaterade levnadsvanor, något som alltmer kommit i focus i folkhälsovetenskaplig teori och metod.

Syftet med temaartiklarna i detta nummer är att presentera copingbegreppets historia och teoretiska bakgrund och visa några exempel på tillämpningar inom hälsoområdet. Samtliga artiklar är bearbetningar av föredrag som hölls vid Svensk beteendemedicinsk förenings vårmöte i Malmö den 17 mars 1994.

Gunilla Thernlund gör en inledande översikt över copingbegreppets framväxt och försöker placera det på den teoretiska kartan och ger även exempel på olika tillämpningsområden. Tage S Kristensen visar på begreppets stora relevans för socialmedicinen, särskilt kanske socialepidemiologin, i sin artikel om coping och sjukfrånvaro.

Vanja Blomkvists artikel om coping bland HIV-positiva blödersjuka understryker ytterligare begreppets centrala ställning inom flera av socialmedicinens kärnområden. Hon visar på anknytningen till socialt stöd, socialt nätverk och till psykofysiologin. Leif Persons artikel om HIV-positiva homo- och bisexuella män i Malmö, är ytterligare ett exempel på detta.

Bo Larssons artikel visar att copingforskningen är väletablerad inom barn- och ungdomsmedicinen. Han tar upp intressanta exempel på barn och ungdomars coping vid kronisk sjukdom och hur denna kan förbättras. John Ektor-Andersen och Anders Nymansson belyser viktiga aspekter på ett av våra kvantitativt sett största hälsoproblem, nämligen kroniska smärtor i rörelseapparaten. De analyserar den akutmedicinska modellens välkända tillkortakommanden vid denna typ av besvär, och diskuterar även problemen med att försöka forska utifrån den klassiska epidemiologiska modellen i dessa sammanhang.

Ulla Zetterlind visar vilken betydelse copingbegreppet har haft i forskningen om anhängigrollen då det gäller alkoholmissbrukares behandling och rehabilitering. Perspektivet har gått från en klar stigmatisering och victim-blaming till en mer nyanserad förståelse av anhängigas strategier för att hantera en svår livssituation. Copingbegreppet har i delar av denna forskning fått en central ställning.

Artiklarna inom temat täcker ett brett område men kan knappast göra anspråk på att ge en heltäckande bild av hur copingbegreppet används i dagens forskning. Förhoppningen är dock att de skall hjälpa till att introducera en i många tycke spännande tvärvetenskaplig forskning och praktik som är högst relevant för många områden, inte minst inom socialmedicinen.

Per-Olof Östergren

Gästredaktör för detta temanummer är Per-Olof Östergren, läkare och forskare vid institutionen för klinisk samhällsmedicin vid Malmö Allmänna Sjukhus. Han är även ordförande i Svensk Beteendemedicinsk Förening.